

TALABALARDA MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANGANLIK DARAJASINI TASHXISLASH TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Fakhriev Akbar Asadovich
O'zbekiston davlat jahon tillari
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirish hamda uning rivojlanganlik darajasini tashxislash texnologiyalarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarni global kommunikativ muhitga tayyorlash, turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot olib borish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Maqolada madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining tarkibiy qismlari, tashxislash mezonlari, indikatorlari va pedagogik texnologiyalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, kompetensiyani baholashning innovatsion usullari, diagnostik monitoring, refleksiv tahlil va raqamli texnologiyalar asosidagi baholash tizimlari yuzasidan takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Madaniyatlararo muloqot, kompetensiya, diagnostika, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, refleksiya, monitoring, ta'lim innovatsiyasi, baholash mezonlari, raqamli texnologiyalar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования технологий диагностики уровня сформированности межкультурной коммуникативной компетенции студентов. В условиях глобализации современного образования особую актуальность приобретает подготовка студентов к эффективному взаимодействию с представителями различных культур. В статье научно анализируются структура межкультурной коммуникативной компетенции, критерии и показатели её диагностики, а также современные педагогические технологии оценки. Предлагаются инновационные подходы к диагностическому мониторингу, рефлексивному анализу и использованию цифровых технологий в оценивании уровня развития компетенции.

Ключевые слова: Межкультурная коммуникация, компетенция, диагностика, педагогические технологии, коммуникативная компетенция, мониторинг, рефлексия, образовательные инновации, критерии оценивания, цифровые технологии.

Abstract: This article discusses the improvement of diagnostic technologies for assessing the level of intercultural communicative competence development among students. In the context of globalization and modern educational transformation, preparing students for effective interaction with representatives of different cultures has become one of the urgent pedagogical issues. The article scientifically analyzes the components of intercultural communicative competence, diagnostic criteria, indicators, and pedagogical assessment technologies. Furthermore, innovative approaches based on diagnostic monitoring, reflective analysis, and digital assessment technologies are proposed for evaluating competence development.

Keywords: Intercultural communication, competence, diagnostics, pedagogical technologies, communicative competence, monitoring, reflection, educational innovation, assessment criteria, digital technologies.

Kirish

Bugungi globallashtirish jarayonida oliy ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishdan iboratdir. Turli millat, madaniyat va dunyoqarash vakillari bilan samarali muloqot olib borish zamonaviy mutaxassisning asosiy kompetensiyalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, xorijiy tillarni o'qitish, akademik almashinuv dasturlari, xalqaro hamkorlik loyihalari hamda raqamli kommunikatsiya vositalarining kengayishi madaniyatlararo kompetensiyaning ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi shaxsning boshqa madaniyat vakillari bilan tolerant, samarali va konstruktiv muloqot olib borish qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya nafaqat lingvistik bilimlarni, balki madaniy qadriyatlarni anglash, empatiya, kommunikativ moslashuvchanlik va ijtimoiy psixologik tayyorgarlikni ham o'z ichiga oladi. Shu sababli uning rivojlanganlik darajasini aniqlash va baholash pedagogik diagnostikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining tarkibiy tuzilishi

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi ko'p komponentli tizim bo'lib, quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan tashkil topadi:

1. **Kognitiv komponent** – boshqa madaniyatlar, urf-odatlar, qadriyatlar va kommunikativ xulq normalari haqidagi bilimlar majmui.
2. **Affektiv komponent** – tolerantlik, empatiya, hurmat va ijobiy munosabatlarni namoyon qilish qobiliyati.
3. **Faoliyat-kommunikativ komponent** – real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot olib borish ko'nikmalari.
4. **Refleksiv komponent** – o'z kommunikativ faoliyatini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va o'z-o'zini rivojlantirishga intilish.

Mazkur komponentlar o'zaro integratsiyalashgan holda talabaning madaniyatlararo kompetensiyasini shakllantiradi.

Madaniyatlararo kompetensiyani tashxislash mezonlari

Talabalarda kompetensiya rivojlanganlik darajasini aniqlashda quyidagi mezonlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

- madaniy bilimlarning yetarlilik darajasi;
- kommunikativ vaziyatlarda moslashuvchanlik;
- tolerantlik va empatiya ko'rsatkichlari;
- xorijiy til vositasida muloqot qilish qobiliyati;
- refleksiv tahlil ko'nikmalari;
- konfliktli vaziyatlarni konstruktiv hal etish qobiliyati.

Mazkur mezonlar asosida talabalar kompetensiyasini yuqori, o'rta va past darajalarga ajratish mumkin.

Tashxislash texnologiyalarini takomillashtirish zarurati

An'anaviy baholash usullari ko'pincha nazariy bilimlarni aniqlash bilan cheklanadi. Biroq madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi amaliy faoliyat bilan uzviy bog'liq bo'lgani sababli zamonaviy diagnostik texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi innovatsion texnologiyalar samarali hisoblanadi:

1. Raqamli diagnostik platformalar

Onlayn testlar, virtual kommunikativ vaziyatlar va interaktiv topshiriqlar yordamida talabalar kompetensiyasini real vaqt rejimida baholash imkoniyati yaratiladi.

2. Portfolio texnologiyasi

Talabaning ijodiy ishlari, refleksiv kundalıkları, xalqaro loyihalardagi ishtiroki va kommunikativ faoliyati muntazam monitoring qilinadi.

3. Keys-stadi va situatsion tahlil

Madaniyatlararo konfliktlar va kommunikativ muammolarni yechishga doir vaziyatlar asosida talabalarning amaliy tayyorgarligi aniqlanadi.

4. Refleksiv diagnostika

Talabalarning o'z faoliyatini baholashi, o'zaro tahlil va feedback mexanizmlari orqali kompetensiyaning ichki rivojlanish dinamikasi aniqlanadi.

5. Sun'iy intellekt asosidagi monitoring

Zamonaviy ta'lim platformalarida sun'iy intellekt yordamida kommunikativ faoliyatni tahlil qilish, nutq faolligi va muloqot samaradorligini aniqlash imkoniyatlari kengaymoqda.

Pedagogik samaradorlik omillari

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini tashxislash texnologiyalarining samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq:

- ta'lim jarayonining interaktiv tashkil etilishi;
- o'quv muhitining multikultural xarakterga ega bo'lishi;
- innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish;
- talabalar refleksiyasini rivojlantirish;
- xalqaro kommunikativ tajribalarni kengaytirish.

Bunda o'qituvchi fasilitator va moderator sifatida talabalarni faol kommunikativ muhitga jalb qilishi muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy oliy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Ushbu kompetensiyaning rivojlanganlik darajasini aniq va obyektiv tashxislash esa ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Shu bois diagnostika texnologiyalarini takomillashtirish, innovatsion va raqamli baholash vositalarini joriy etish, refleksiv monitoring tizimlarini rivojlantirish dolzarb pedagogik vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

Takomillashtirilgan tashxislash texnologiyalari talabalarning kommunikativ tayyorgarligini samarali baholash, ularning individual rivojlanish trayektoriyasini belgilash hamda xalqaro ta'lim muhitiga moslashuvchanligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Safarova R. Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Saidahmedov N. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
3. Hall E. The Silent Language. – New York: Anchor Books, 1990.
4. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Multilingual Matters, 1997.
5. Deardorff D. The SAGE Handbook of Intercultural Competence. – California, 2009.
6. Kramsch C. Language and Culture. – Oxford University Press, 2013.
7. Zaripova D. Oliy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asoslari. – Toshkent, 2022.